

ÇOCUK DEĞERLENDİRİLMESİNDE KULLANILAN TESTLER: FARKLI BİRİMLERDE ÇALIŞAN ÇOCUK GELİŞİMCİLERİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Assessment Tools In Child Development: Examining the Views of Child Development Specialists Working In Different Units

Gülhan YILMAZ BURSA¹

¹Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi, Yunus Emre Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, Eskişehir, gulhanyilmaz@anadolu.edu.tr, orcid.org/0000-0003-2124-7013

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:

20.11.2023

Kabul/Accepted:

11.03.2024

DOI:

10.18069/firatsbed.1389914

Anahtar Kelimeler

Değerlendirme Testleri,
Gelişim Değerlendirme,
Çocuk Gelişimci, Çocuk
Değerlendirme

Keywords

Evaluation Tests,
Developmental Evaluation,
Child Development
Specialists, Child
Evaluation

ÖZ

Çocuk gelişimcilerin çalıştıkları birime bağlı olarak en çok kullandıkları değerlendirme araçlarının ortaya çıkarılması çocuk gelişim alanında eğitim gören öğrencilere, mesleğe yeni başlayan çocuk gelişimcilere yol gösterici olması, deneyimlerini artıracak uygun ölçme araçlarının eğitimlerini alması ve karşılaşılabilecekleri kişilerin kimler olacağı konusunda bilgilerin verilmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmaya 30 çocuk gelişimci katılmıştır ve görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme ile elde edilmiştir. Çocuk gelişimcilerin hepsi en çok başvurunun gelişimsel gerilik şüphesi (gelişimsel değerlendirme talebi) ile olduğunu bunu takiben dil konuşma problemi, okula hazırbulunuşluk, dikkat problemleri sebebiyle geldiklerini belirtmişlerdir. Çocuk gelişimcilerin hepsi değerlendirme yaptıklarını ve bu değerlendirmeleri yaparken gelişimsel tarama, tanılama ve hazırbulunuşluk testleri gibi değerlendirme araçlarından yararlandıklarını belirtmişlerdir. Çocuk Gelişimcilerin çalıştıkları bakanlıklara (bağlı birimlere) göre kullandıkları değerlendirme araçlarında, eğitim programlarında, karşılaştıkları yaş gruplarında bazı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk gelişimciler tarafından en çok kullanılan gelişimsel tarama aracı Denver II testi, tanılama aracı MCHAT, CARS gibi otizm değerlendirme testleri ve D2, Burdan gibi dikkat testleri, hazırbulunuşluk aracı olarak da Metropolitan Okul Olgunluğu testi olduğu ortaya çıkmıştır.

ABSTRACT

The aim of the research is to reveal the assessment tools most used by child development specialists based on their working units and thus to guide the students of the child development department and child development specialists who are new to the profession, to receive training on appropriate measurement tools that will increase their experience, and to provide information about the people they may encounter. Thirty child development specialists participated in the study and their opinions were obtained through semi-structured interviews. All of them stated that the most common reason for the application was suspicion of developmental delay followed by speech and language problems, school readiness and attention problems. It was concluded that there are some differences in the assessment tools, training programs, and age groups they encounter according to the ministries in which they work. It was revealed that the most commonly used developmental screening tool used by them is the Denver II test, the diagnostic tool is autism assessment tests such as MCHAT, CARS, and attention tests such as D2 and Burdan, and the Metropolitan School Readiness Test is the readiness tool.

Atf/Citation: Yılmaz Bursa, G. (2024). Çocuk Değerlendirilmesinde Kullanılan Testler: Farklı Birimlerde Çalışan Çocuk Gelişimcilerin Görüşlerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 2, 603-619.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Gülhan Yılmaz Bursa, gulhanyilmaz@anadolu.edu.tr

1. Giriş

Çocuk gelişimi, bir bebeğin dünyaya geldiği andan ergenlik döneminin sonuna kadar geçen zaman diliminde meydana gelen değişimleri ve sürekliliği içeren bir kavramdır. Bu sürekliliği ve değişimi incelemek amacıyla psikoloji, halk sağlığı, eğitim, biyoloji, tıp, sosyal hizmetler vb. gibi farklı alan uzmanlarının gerçekleştirdikleri çalışmalarıyla büyüyen disiplinlerarası bir alandır. Son yıllarda çocuk gelişimi alanında önemli ilerlemeler yaşanmış, çocukların gelişimlerinin takip edilmesi ve desteklenmesi önemli bir hal almıştır. Bu konuda da çocuk gelişimcilerle önemli görevler düşmektedir. Çocukların gelişimlerinin değerlendirilmesi, ihtiyaç duyulması halinde destekleyici uygulamalar yapılması, ailenin yönlendirilmesi gibi çocuğun yararını gözeten uygulamaların gerçekleştirilmesinde çocuk gelişimcilerle ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle son yıllarda çocuk gelişimcilerle çalışan diğer meslek gruplarının çocuk gelişimcilerle bakış açısının olumlu olduğu görülmektedir (Taştepe ve Köksal Akyol, 2014).

Çocuk gelişimciler ya da diğer adıyla çocuk gelişim uzmanları; ilgili alanda eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan mezun olan, çocuğun doğumundan ergenlik döneminin sonuna kadar bilişsel, dil, motor, öz bakım, sosyal, duygusal ve cinsel gelişim gibi tüm gelişim alanlarını takip eden, gelişimsel açıdan değerlendiren, çocuğa uygun gelişimsel eğitim programları hazırlayan, çocuk sağlığı izleminde bulunarak sağlık ve yaşam kalitesini artırmak için destek sağlayan eğitim, adalet, sağlık ve sosyal hizmetler vb. alanlarda çalışan meslek mensubudur (ÇGEDER, 2023; ÇUÇEP, 2016). Kısacası çocuğun sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürebilmesi için farklı disiplinlerde yer alan diğer meslek grupları ile birlikte çalışan meslek elemanıdır. Genel olarak 0-18 yaş arası normal ve atipik gelişim gösteren çocukların tüm gelişim alanlarını değerlendirerek, destekleyici ve önleyici uygulamalar gerçekleştirmektedirler. Ayrıca doğum öncesi dönemde ebeveynlerin kendilerini doğacak çocuğa hazırlamaları, ortamı uygun hale getirmeleri, bebeğin dünyaya gelmesi ile kendilerini nelerin beklediği ile ilgili bilgilerin verilmesi, eğer kardeş varsa kardeşin aileye yeni katılacak olan bebeğe hazırlanmasına yardımcı olma gibi rolleri bulunmaktadır. Kısaca dünyaya gelecek bir bebeğin çevresinde olan tüm kişilerin hazırlanmasında aktif görev alır. Doğumdan sonra bebeğin gelişimsel süreçleri hakkında aileye bilgi verilmesi, gelişimini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için takiplerin yapılması, ihtiyaç duyulması halinde önleyici müdahalelerde bulunulması gibi birçok konuda destek vermektedir. İhtiyaç duyulması halinde ilgili alanda çocuğun ihtiyacını belirleyerek özel önerilerde bulunur, özel programlar hazırlar, çocuğu takibe alarak verilen eğitimin değerlendirmesini yapar. Gelişimsel açıdan en yüksek potansiyeline ulaşması için çocuğa ve aileye gerekli desteği verir. Bu görev ve sorumluluklara paralel olarak çocuk gelişimcilerin çalışma alanları da çeşitlilik göstermektedir.

Çocuk gelişimcilerin çalışma ve uygulama alanları Milli Eğitim Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlardır (Kaçmaz vd., 2021). Ayrıca Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Belediyeler gibi diğer resmi kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve özel kurumlara bağlı yerlerde de çalışabilmektedirler. KPSS ile gerçekleşen son beş yılın (2018-2023) atamaları incelendiğinde çocuk gelişimcilerin atamalarının en çok yapıldığı kurum veya kuruluşun Sağlık Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlar olduğu görülmektedir (OSYM, 2023; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023).

Sağlık alanında çalışan çocuk gelişimciler Çocuk Gelişim Biriminde poliklinik hizmeti vermektedir. Ayrıca gelişimsel pediatri, çocuk izlem merkezleri, oyun odaları, yatan hasta servisi, hastane kreşi gibi diğer birimlerde de görev almaktadır. Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmeliğine göre diğer meslek mensuplarından olan çocuk gelişimcilerin çocuğun tüm gelişim alanlarını değerlendirerek çocuğa uygun gelişim destek programı hazırlayan, çocuk gelişimi ile ilgili materyal tasarımını planlayarak yapan, aileye çocuğu ile ilgili eğitim veren kişiler olarak hastanelerde görev yaptığını tanımlamaktadır (Resmi Gazete, 2014).

Benzer şekilde çocuk gelişimcilerin görev tanımları Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlarda da geçerlidir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmeliğinde (ÇÖZGER, 2019) çocuk gelişimcilerden gelişimsel değerlendirme amacıyla danışım istenebilecek alanlar ve bu alanlarda kullanılacak değerlendirme araçlarına yer verilmiştir.

Çocuk gelişimciler Milli Eğitim Bakanlığına bağlı merkez teşkilatında, okul öncesi eğitimi veren resmi ve özel kurumlarda, mesleki ve teknik liseler, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, rehberlik araştırma merkezleri gibi diğer bölümlerde çalışabilmektedir. Merkez teşkilatında Talim Terbiye Kurulu üyesi, eğitim uzmanı,

uzman, milli eğitim uzmanı, milli eğitim uzman yardımcısı, eğitim denetmeni ve yardımcısı olarak görev alabilmektedir. Özel eğitim kurumlarında çocukların gelişimlerini inceleyerek değerlendirmesini yapabilir. Çocuğa uygun bireysel eğitim programı hazırlar ve eğitsel terapi çalışmalarına katılır. Çocuğun gelişimini ve eğitimini takip eder, aile ve öğretmenlerine rehberlik eder. Alanıyla ilgili araştırmalar yapar, çeşitli gelişim ölçeklerinin geliştirilmesinde görev alır. Rehberlik Araştırma Merkezlerinde görev alan çocuk gelişimciler, öğrencinin gelişimini takip ederler; ailesine, öğretmene ihtiyaç duyulan gelişim sorunlarına yönelik çözüm önerileri sunar ve gerekli önlemler alır (MEB Mevzuat, 2023).

Çocuk gelişimcilerin istihdam edildiği diğer bir bakanlık İçişleri Bakanlığıdır. Bu bakanlığa bağlı emniyet genel müdürlüğü çocuk şube müdürlüğü/büro amirliği, kadın sığınma evi ve danışma merkezlerinde görev alabilmektedirler. Çocuk gelişimciler, çocuk şube müdürlüğüne getirilen çocuk ile görüşme gerçekleştirir, çocuk hakkında sosyal inceleme raporu yazar, çocuğu suça iten nedenleri araştırır ve ortadan kaldırmaya yönelik programlar gerçekleştirirler. Bu birimde çalışan çocuk gelişimciler sosyal çalışmacı olarak adlandırılmaktadır (Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği, 2001). Kadın sığınma evinde çalışan çocuk gelişimciler burada kalan çocukların gelişim değerlendirmesini yapar ve takip eder, uyum sağlayabilmeleri için çalışmalar yaparlar. İhtiyaca göre etkinlikler hazırlarlar. İçişleri Bakanlığı tarafından aile içi şiddet nedeniyle mağduriyet yaşayan kadın ve çocukların korunması amacıyla nüfusu 50.000'i geçen belediyelere kadın konukları açma zorunluğu getirilmiştir (AREM, 2008; Tosun, 2010).

Çocuk gelişimcilerin istihdam alanlarından bir diğeri ise Adalet Bakanlığına bağlı gözlem ve sınıflandırma merkezleri ile denetimli serbestlik ve yardım merkezleridir (Alabay, 2016). Burada çocuk gelişimciler suça sürüklenmiş (çocuk hükümlü) çocukların genel durum ve gelişimlerini takip eder, adli ortam içerisinde kendilerini ifade edebilmeleri, yaşamlarını sürdürebilecek meslekleri edinebilmeleri, boş zamanlarını değerlendirebilmeleri gibi konularda yardımcı olur. Ayrıca çocukların eğitici eğlenceli aktivitelere yönlendirilmesi, kişisel gelişimlerine yönelik destek programlarının hazırlanmasının yanı sıra çocukların aileleri ile iletişimde kalarak süreci daha kapsamlı ve verimli yürütmeye çalışırlar. Özellikle Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezlerinde çocuk gelişimciler rehberlik ve psikososyal yardım çalışma programı hazırlar, uygular ve çocuğu tekrar topluma kazandırmaya çalışır (Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri İzleme Koruma Kurulları Yönetmeliği, 2007; Kale, 2009).

Genel olarak çocuk gelişimcilerin çalışma ve uygulama alanları incelendiğinde özellikle çocuğun gelişiminin incelenmesi, değerlendirilmesi, destek verilmesi, ailenin bilinçlendirilmesi, uygun müdahale yöntemlerinin kullanılması gibi görevlerinin olduğu görülmektedir. Bebeğin dünyaya gelmesinden sonra çeşitli tarama ve izlemlerinin yapılması gereklidir. Amerikan Pediatri Akademisi 9, 18 ve 30. aylarda aralıklı olarak bebeklerin gelişimsel olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Prematüre bebeklerin değerlendirilmesi normal gelişim gösteren bebeklerden farklı olarak olası risk faktörlerinin erken zamanda fark edilmesi ve gerekli müdahalelerin zamanında yapılabilmesi için üç yaşına kadar üç ayda bir gelişimsel değerlendirme yapılması gereklidir. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) değerlendirmeleri ise 18 ve 24. aylarda yapılmalıdır. Çocukların gelişimsel sorunlarının erken tespiti erken müdahale için çok önemlidir. Ancak erken dönemdeki yaş gruplarının değişkenlerine göre gelişimsel geriliklerin saptanması zor olabilmektedir (Limbo ve Joyce, 2011). Örneğin, dil gecikmesi olan bir kız çocuğunun odyolojiye yönlendirilme olasılığı erkeklere göre %60 daha fazla olmaktadır (Sices Feudtner, McLaughlin, Drotar ve Williams, 2004). Çocukların değerlendirilmesinde herhangi bir araç kullanılmadan klinik değerlendirmelerin gelişimsel geriliği olan çocukların ortaya çıkarılmasında %30 oranında başarılı (Brothers, Glascoe ve Robertshaw, 2008) olduğu bilinmektedir. Normal bir muayene sırasında bu sorunlar gözden kaçabilmektedir. Araç kullanılmadan bu sorunların ortaya çıkarılması, çocuğu değerlendirenlerin (çocuk doktoru, hemşire, çocuk gelişimci, psikolog vb.) beceri ve ilgisine bağlıdır. Ancak değerlendirme araçları kullanılarak gelişimsel geriliğin ortaya çıkarılması diğer bir deyişle ölçme duyarlılıkları %70-80 oranındadır (Koesnandar, Soedjatmiko ve Amalia, 2010; Ryzd vd., 2006). Bu sebeple de çocukların değerlendirilmesinde araç kullanılması daha net sonuçların elde edilmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarının gelişimi ile ilgili şüphelerinin dikkate alınması bu araçlara ek güvenilir sonuçların çıkmasını arttıracaktır (Nores ve Barnett, 2010; Theeranate ve Chuengchitraks, 2005). Bu değerlendirme araçlarından bazılarını kullanabilmek için kişinin özel olarak eğitim alması ve bu eğitimde başarılı olarak sertifika alması gereklidir. Çocukların/bebeklerin gelişimsel olarak değerlendirilmesinde kullanılması gereken araçların bilinmemesi, tarama testini uygulayacak personelin

olmaması, eğitimlerin maliyetli olması gibi sebeplerle değerlendirmelerin yapılmasında aksaklıklar yaşanmaktadır. Aile hekimleri ile yapılan bir araştırmada sadece yaklaşık yarısına yakın hekimin standardize edilmiş bir gelişimsel tarama aracı kullanabildiği görülmüştür (Sices, Feudtner, Mclaughlin, Drotar ve Williams, 2003). Bu nedenle de bebeklerin ve çocukların değerlendirilmesi, izlenmesi ve erken müdahale için çocuk gelişimcilerin belli eğitimler alması ve araçları kullanabilmesi önemlidir.

Alanyazında çocuk gelişimcilerle gerçekleştirilmiş birçok çalışmaya rastlanılmaktadır. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde (Yavuz ve Kahraman, 2022), hastanelerde (Taştepe ve Köksal Akyol, 2014), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı birimlerinde (Cesur ve Köksal Akyol, 2018) görev alan çocuk gelişimcilerle yapılan araştırmalar ve çocuk gelişimcilerin rollerine ilişkin derlemeler (Kaymaz vd., 2021; Keskin ve Karaaslan, 2021; Yüzügüldü, 2023) bulunmaktadır. Bu çalışmalar incelendiğinde çocuk gelişimcilerin rollerinin ne olduğu, çalışma ortamları, yaşadıkları sorunlar gibi durumların incelendiği görülmektedir. Bu çalışmaların sonuçlarına göre çocuğun gelişimini değerlendiren, izleyen ve destekleyen, çocuğun olduğu her bir birimde çocuk gelişimcilere ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca gerçekleştirilen bu çalışmaların Milli Eğitim, Sağlık ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı birimlerde görev yapan çocuk gelişimciler ile ayrı ayrı yürütüldüğü gözlemlenmektedir. Çocuk gelişimcilerin farklı bakanlıklara bağlı olarak uygulamalarında ve kullandıkları değerlendirme araçlarında herhangi bir farklılık olup olmadığını ortaya koyan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu durum, çalışmanın önemini ortaya koymakta ve çalışılan birimlere bağlı olarak karşılaştırma yapılmasına olanak tanınması önemli bir faktördür.

Çocuk gelişimcilerin en sık kullandıkları değerlendirme araçlarının belirlenmesi, çocuk gelişimi alanında eğitim gören öğrencilere ve yeni başlayan meslektaşlara rehberlik etme, deneyimlerini geliştirecek uygun ölçme araçları eğitimini almalarını sağlama ve karşılaşılabilecekleri zorluklara karşı bilgi sahibi olmalarına bu çalışmanın katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın temel amacı farklı birimlerde görev yapan çocuk gelişimcilerin kullanmakta oldukları çocuk değerlendirme testlerinin ve bu testlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Ana amacın detaylandırılması ve bilgi sunulması amacıyla çocuk gelişimcilerin görev yaptıkları birimler, ailelerin bu birimlere başvuru nedenleri, gerçekleştirilen uygulamalar, kullanılan araçlar ve meslektaşlarına öneriler gibi görüşlere yer verilmesi hedeflenmiştir.

2. Materyal ve Metot

Bu çalışma, çocuk gelişimcilerin kullandıkları çocuk değerlendirme testlere ilişkin deneyimlerinin elde edilebilmesi için nitel araştırma desenlerinden biri olan temel nitel araştırma desenine uygun olarak gerçekleştirilmiştir (Merriam, 2009). Temel nitel araştırma deseni bireylerin yaşamlarını nasıl yorumladıkları, oluşturdukları ve deneyimlerine ne anlam kattıkları ile ilgilenmektedir (Merriam, 2013). Ayrıca bu desene gerçekleştirilen çalışmalar, pozitivist yaklaşımın aksine, katılımcıların dış dünyayı ya da bir olguyu nasıl algılayıp yorumladıklarını anlamak için araştırma sorusu doğrultusunda daha geniş ve esnek bir veri toplama sürecine sahiptir. Bu, katılımcıların kişisel deneyimlerini, duygusal tepkilerini ve öznel bakış açılarını daha derinlemesine keşfetme olanağı sağlar (Creswell, 2007). Bu çalışmada da çocuk gelişimcilerin deneyim ve görüşleri elde edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın amacına uygun olarak çalışma grubu ölçüt örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenmiş ölçütleri karşılamasına yönelik olarak durumların seçilmesini hedefleyen bir örneklem seçme tekniğidir. Katılımcılar, birey çeşitliliğinin en üst seviyede olabilmesi, çeşitliliğe dayalı olarak deneyimlerin elde edilmesi, bu deneyimlerin benzer ve farklılıklarının ortaya konulması amacıyla maksimum çeşitlilik ile belirlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu örnekleme için uygun olarak çocuk gelişimciler, çalışma yıllarına, çalıştığı kurum türüne, mesleki deneyimlerine ve çalıştığı yaş gruplarına göre seçilmiştir. Böylelikle çocuk gelişimcilerin deneyimleri bütüncül olarak anlaşılmasına çalışılmıştır.

Araştırmaya 30 çocuk gelişimci katılmıştır. İki çocuk gelişimcinin mesleğe yeni başlaması ve aday memurluklarını daha tamamlamamış olmaları, üç çocuk gelişimcinin de aktif olarak çocuklar ile çalışmadıkları ve çocuk değerlendirmeleri yapmadıkları için görüşlerine çalışmada yer verilmemiş ve çalışma grubuna dahil edilmemiştir. Çalışmaya katılan çocuk gelişimciler İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Eskişehir, Edirne ve

Trabzon il merkezlerinde görev yapmaktadırlar. Çalışmaya katılan tüm katılımcılar kadındır. Çalışmaya katılan çocuk gelişimcilerin %33,34'ü 1 ila 5 yıl arasında, %66,66'sı ise 6 ila 10 yıl arasında mesleki deneyime sahiptir.

2.2. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Araştırmanın amacına yönelik olarak çocuk gelişimcilerin deneyimlerinin elde edilebilmesi veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme tekniği araştırmanın konusuna ilişkin katılımcıların deneyimlerini, algılarını ve yorumlarını ortaya çıkarılmasına olanak sağlar, katılımcının cevabı eksik ya da yeterince açık değilse tekrar sorabilme imkânı vererek katılımcıların görüşlerini derinlemesine elde edilmesine yardımcı olur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşme soruları ilk olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış ve çocuk gelişimi alanında uzman iki kişinin uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü sonucunda düzenlenen sorular ile iki çocuk gelişimci ise pilot görüşme yapılmış ve anlaşılmayan, düzenlenmesi ve/veya çıkartılması-eklenmesi gereken soruların olup olmadığı sorulmuştur. Sonrasında görüşme formu son halini almıştır. Pilot görüşmede yer alan çocuk gelişimcilerin ifadelerine bu çalışmanın bulgularında yer verilmemiştir.

Görüşmeler her bir çocuk gelişimci ile çevrimiçi program kullanılarak birebir yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Öncelikle çocuk gelişimcilere çalışmaya katılmak isteyip istemediği sorulmuş, katılmak isterse ön bilgi formu ve bilgilendirilmiş onam formunu doldurmaları istenmiştir. Katılmak isteyenler ile ikinci kez görüşme gerçekleştirilmiş ve esas görüşme için gün ve saat ayarlaması yapılmıştır. Sonrasında araştırmacı tarafından görüşmeler metin haline getirilmiş ve veri taslağı elde edilmiştir.

Veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın amacı ve görüşme soruları baz alınarak temalar oluşturulmuştur. Veriler temalarla ilişkilendirilerek anlamlı ve bir hale getirilerek organize edilmiştir. Doğrudan alıntılar ile desteklenmiştir ve yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Sayfa sınırlılığı sebebiyle her bir temaya ilişkin sınırlı sayıda çocuk gelişimcinin görüşleri paylaşılmıştır. Veri analizi gerçekleştirilirken Nvivo 11 analiz programından yararlanılmıştır.

2.3. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Etik Kurul Komisyonu tarafından 31.10.2023 tarihinde 628165 sayılı etik kurul izni alınmıştır. Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında, öncelikle araştırmaya katılması planlanan çocuk gelişimcilere araştırmanın amacı, görüşmenin tahmini süresi, araştırmadaki rolü açıklanmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyip istemediği sorulmuş ve bilgilendirilmiş onam formu yönlendirilmiştir. Görüşme sırasında herhangi bir rahatsızlık duyarsa görüşmeyi sonlandırabileceği açıklanmıştır. Görüşme sonrasında dökümü alınan görüşme metni çocuk gelişimcilere gönderilmiş ve çıkartılmasını istedikleri bir cümle olup olmadığı sorulmuştur. Böylelikle katılımcı kontrolü yapılmıştır. Görüşme metninden alıntılarının yapılabilmesi için kendilerinden izin alınmıştır.

2.4. Güvenirlilik ve İnandırıcılık

Çalışmanın güvenirliliğinin ve inandırıcılığının artırılması amacıyla çocuk gelişimcilerin görüşlerinin yer aldığı dökümlerin %20'si (6) alanda uzman iki öğretim üyesine verilerek uzman incelemesi gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının ve uzmanların kodlamaları karşılaştırılmış ve kodlayıcı güvenirliliği Miles ve Huberman'ın (2015) güvenirlilik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmacı ve uzmanlardan biri tarafından Bayley 3 ölçeği tanılama testi kategorisinde yer verilmişken, diğer uzman tarafından gelişimsel değerlendirme testi kategorisinde yer verilmiştir. Bu farklılık konusunda görüşmeler yapılmış, düzeltme yoluna gidilmiş ve diğer kodun altına alınmıştır. Güvenirlilik formülü temel alınarak yapılan hesaplama sonucunda araştırmanın güvenirliliği %98 olarak hesaplanmıştır. Araştırmalarda güvenirlilik formülü sonucunun %70'in üzerinde çıkması kodlamanın güvenilir bir şekilde gerçekleştirildiği kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 2015).

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

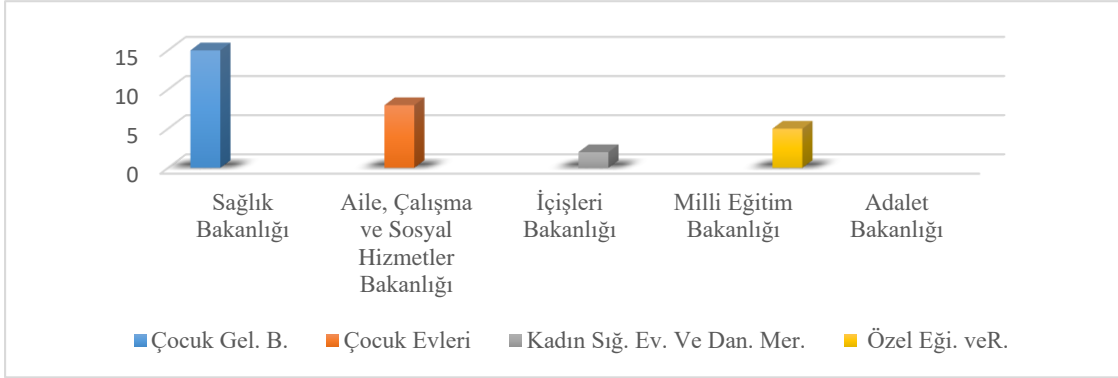
Çalışma Ekim- Kasım 2023 tarihleri arasında yedi büyükşehirde görev yapan çocuk gelişimcilerin görüşleri ile sınırlıdır.

3. Bulgular

Çalışmanın verileri doğrultusunda çok sayıda bulguya ulaşılmıştır. Bulgular başlığı altında sırasıyla bu başlıklara yer verilmiş, bulgular doğrudan alıntılar ile desteklenmiştir.

3.1. Görev Yapılan Birime Yönelik Görüşler

Çalışmaya katılan çocuk gelişimcilerin Sağlık Bakanlığına bağlı Çocuk Gelişim Biriminde (15), Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Çocuk Evlerinde (8), İçişleri Bakanlığına bağlı Kadın Sığınma ve Danışma Merkezlerinde (2), Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde (5) görev yapmaktadır. Çocuk gelişimcilerin yarısının Sağlık Bakanlığında yarıya yakınının da Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında çalıştığı görülmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Görev yapılan birim

Çocuk gelişimcilere “Görev yaptığımız birimin koşulları nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir. Çocuk gelişimciler görev yaptıkları birimin mevcut şartlarını; fiziksel koşul, yönetim ve materyal açısından ele almışlardır. Sağlık Bakanlığında bağlı Çocuk Gelişim Biriminde görev yapan çocuk gelişimcilerin hepsi, odaların fiziksel açıdan çok yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Özellikle oyun odasının oluşturulması, odaya ayna konulması, daha geniş bir odanın verilmesi, oyuncak ve değerlendirme materyallerinin temin edilmesi gibi isteklerini vurgulamışlardır. Çocuk gelişimcilerin çalıştıkları birimdeki fiziksel koşulları ÇG3, ÇG4 ve ÇG8 şu ifadelerle aktarmışlardır:

ÇG3: *Çalıştığımız oda küçük. Bebeği gelişimsel değerlendirme yaparken yürümesine bakmak istiyorum bebek bir adım atıyor hop masa. Yönetime bildirdim ama oda sorunu var, tabi bir de bütçe yok hep. Ah bir de anne ile çocuk hakkında görüşmem gerekiyor. Çocuğun duymaması için sen dışarda bekle diyemem. İşte bir ara oda olsa oyuncaklar olsa çocuğun oyun oynayabileceği ben de anne ile rahat rahat konuşsam ondan daha doğru bilgiler edinsem çok güzel olacak.*

ÇG4: *Kesinlikle odalar çok küçük. Diğer hastanedeki arkadaşımın da odası küçük. Denver var bilirsiniz. Orada çocuktan zıplaması istersiniz. Ama alan yeterli değil. Masayı mı küçültsem dedim ama bilgisayar ve evraklarımı nereye koyacağım. Çözemedim. Unutmadan tabi bir de değerlendirme materyalleri. Bebekler, çocuklar ister istemez bu materyallere zarar veriyor. Yönetime istekte bulunuyoruz, doktor arkadaşla birlikte. İlk göreve başladığımda Denver’in malzemeleri yoktu ben kendikilerimi getirdim. En basitinden çok bir para değil alınabilirdi. Ama alınmadı.*

ÇG8: *Bana bebek çok geliyor. Oturması, emeklemesi için örtü seriyorum oda da yer kalmıyor. Çocuklar anneler huzursuz oluyor. Sanki duvarlar üstüne geliyormuş gibi. Bence bazı düzenlemeler yapılabilir. Aynalı oda gibi. Böylelikle anne ile çocuk arasındaki etkileşimi görebiliriz.*

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı çocuk evlerinde çalışan çocuk gelişimcilerin hepsi biriminin fiziksel açıdan kendilerine yeterli olduğunu ve yöneticilerinin genellikle isteklerine yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. ÇG16, ÇG19 çalıştıkları birimi fiziki açıdan değerlendirmeleri şu şekildedir:

ÇG16: *Ben 0-6 yaş arası çocuk evinde çalışıyorum. Kendime ait odam var. Materyallerim, oyuncaklarım var. Müdürüm yardımcı oluyor.*

ÇG19: *İlk görev yerim küçük yaş grubuydu şimdi 12-18 yaş grubu erkek çocukların olduğu çocuk evindeyim. Çok büyük fark var. Eskiden olsa oyuncak materyal falan derdim ama şimdi birebir görüşebileceğim odam*

olması yetiyor. Zaten diğer ekip arkadaşlarımla birlikte çalışıyorum. Kullandığım değerlendirme testleri için de malzeme ihtiyacım olmuyor. Ama eskiden olsa yani küçük yaş grubu evet derdim oyuncak lazım.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan çocuk gelişimciler birimlerinde fiziksel açıdan herhangi bir eksiklik bulunmadığını ancak mevcut şartları tanımlarken yöneticilerle sorun yaşadıklarını paylaşmışlardır. ÇG24, ÇG26 ve ÇG28 yaşadıkları sorunları şu ifadelerle aktarmıştır:

ÇG24: Oda ile ilgili bir sorunum yok. Ama çocuk gelişimciden çok sanki öğretmenmişim gibi davranıyorlar. Benim gelişimsel değerlendirme yapmam gerek, destek programı hazırlamam gerek, yönlendirmeler yapmam gerek ama yöneticim beni derse sokup günü kurtarmamı bekliyor.

ÇG26: 2008 ya da 2009'da Milli Eğitimden Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenliği Sertifika Programına katılmıştım. 540 saattti galiba. Bu sayede özel eğitim alan öğretmeni ünvanını almıştım. Bizden önce mezun olan arkadaşlarla konuşunca atamanın az olması, özel sektörde de ancak özel eğitim merkezlerinde iş bulabileceğim doğrultusundaydı. Çocuk gelişimci de olsan mesleğini yapamadığını duymuştum. Şu an 15. Yılındayım. Evet çocuk gelişimciyim ancak öğretmenlik yapıyorum. Çünkü yöneticim öyle istiyor. O yüzden odam şöyle odam böyle olsa iyi olur demiyorum. Yeterli oda. Sorun başka yerde.

İçişleri Bakanlığına bağlı Kadın Sığınma ve Danışma Merkezlerinde çalışan çocuk gelişimciler (ÇG29 ve ÇG30) çalıştıkları ortamı fiziksel, materyal ve ekip açısından yeterli gördüklerini şu ifadelerle belirtmişlerdir:

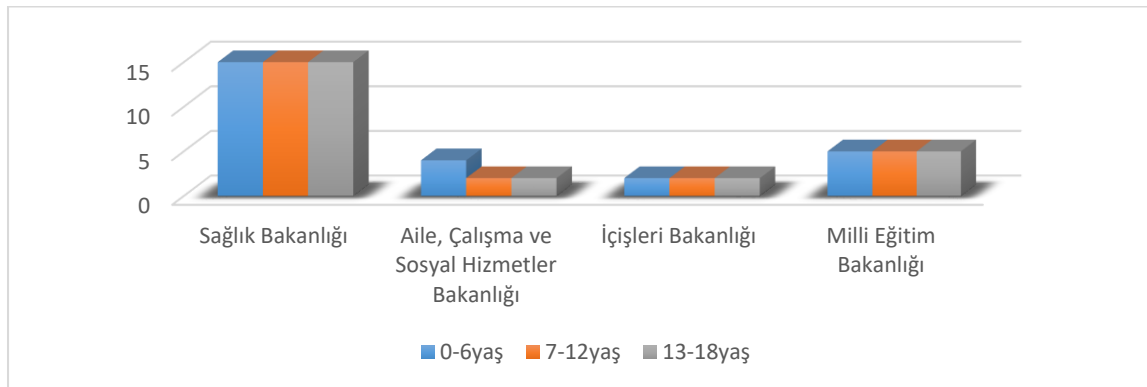
ÇG29: Çalıştığım ortam yeterli. Oyun odam var. Ekip arkadaşlarımla değerlendirme yaptığımız oda var. Materyaller oyuncaklar yeterli. Neye ihtiyaç duyuyorsak müdürümüz alıyor. Tüm ekip bir çalışıyoruz. Hepimizin ortak kararı oluyor. Ancak çalışılan grup... Psikolojik olarak sorun yaşayan bir anne ile çocuğu karşınızda oluyor. Yaşanan atmosfer pek olumlu değil. Sorunu burada yaşıyorum.

ÇG30: belediyesi * kadın sığınma evinde çalışan tek çocuk gelişimciyim. Benimle birlikte sosyal hizmet uzmanı, hemşire ve sosyolog çalışmaktadır. Güzel bir ortamım var. Fiziki açıdan yeterli belediye sürekli bir şeyler yapmaya çalışıyor. Müdüre söylememiz yeterli. Buraya 0-18 yaş arası çocuklar anneleri ile birlikte geliyor diyebilirim. Ama erkek çocukları için bu sınır 12 yaştır. Fakat başka şehirlerde erkek çocukları için yaş sınırı olmayan yerlerde var. Örneğin, İstanbul Belediyesine ait yerde 12 yaş üstü erkek çocukları anneleri ile birlikte kalabiliyor. Yaşlara göre materyallerim değişiyor. Ona göre düzenleme yapıyoruz oda da.

*Belediye ismi gizlilik nedeniyle paylaşılmamıştır.

3.2. Başvuru Nedenleri, Gerçekleştirilen Uygulamalar ve Kullanılan Araçlara Yönelik Görüşler

Çalışmaya katılan çoğu çocuk gelişimci, 0-18 yaş arası çocuklar ve anneleriyle birebir çalıştıklarını belirtmişlerdir. Ancak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı çocuk evlerinde görev yapan çocuk gelişimcilerin çalıştıkları yaş gruplarının ise farklılık gösterdiği ve 0-6, 7-12, 13-18 yaş gibi farklı gruplara ayrıldığı görülmüştür (Şekil 2). Örneğin, ÇG19 “İlk görev yerim küçük yaş grubuydu şimdi 12-18 yaş grubu erkek çocukların olduğu çocuk evindeyim” ifadeleriyle belli bir yaş grubunda çalıştığını belirtmiştir.

Şekil 2.Çocuk gelişimcilerin çalıştıkları yaş grupları

Çocuk gelişimcilere “Ailenin ya da çocuğun size başvurma nedenleri nelerdir?” ve “Biriminize bağlı olarak yaptığınız uygulamalar nelerdir?” soruları sorulmuştur. Çocuk gelişimcilerin hepsi başvurunun en çok gelişimsel gerilik şüphesi (gelişimsel değerlendirme talebi) ile olduğunu bunu takiben dil konuşma problemi,

okula hazırbulunuşluk, dikkat problemleri sebebiyle geldiklerini belirtmişlerdir. Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ise bunlara ek olarak Otizm Spektrum Bozukluğu ve Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) sebebiyle de kendilerine çoğunlukla başvuru geldiğini eklemiştir. Başvuru nedenlerine bağlı olarak bazı uygulamalar yaptıklarını açıklamışlardır. Çocuk gelişimcilerin hepsi gelişimsel değerlendirme, gelişimsel yönlendirme ve takip, aile danışmanlığı ve akademik beceri değerlendirmeleri yaptıklarını dile getirmişlerdir. Çalışılan yaş grubunun yoğun olarak 0-6 yaş arası olduğu, bu yaşlarda yoğun olarak gelişimsel değerlendirme yaptıklarını, dil gecikmesi sorunu ile kendilerine gelen çocuklara dil değerlendirme testleri uyguladıklarını ve bunu takiben ilkököl birinci sınıfa başlamadan önce okul olgunluğu değerlendirmesi yaptıklarını belirtmişlerdir.

Sağlık Bakanlığına (f:15) bağlı birimde çalışan çocuk gelişimciler gelişimsel değerlendirme, dil ve konuşma bozukluğu, okul olgunluğu, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) ve Otizm Spektrum Bozukluğu sebebiyle annelerin çocukları için başvurduklarını ifade etmişlerdir.

ÇG3: *Anneler en çok gelişim dönemlerinde kritik durumlar, meme bırakma, emzik-biberon ayırma, tuvalet eğitimi, davranış sorunları, sınırlar, problem çözme yöntemleri, okula uyum gibi sorunlarla danışmak için gelebiliyorlar. Ama sıklıkla gelişimsel değerlendirme, konuşma geriliği ve okul olgunluğu.*

ÇG6: *Gelişimsel sorun işte en çok dil değerlendirmesi. Bunu takiben bir ara MEB'ten dolayı okul olgunluğu değerlendirmesi. Otizm bir sonraki. Eğer özel gereksinimli bir çocuk değilse genellikle aileyle yaşanan problemler, çevrede yaşanan problemler yani kısacası davranış problemleri sebebiyle gelmektedir. Ondan sonra ders başarısı genellikle peşi sıra gelen problemlerden birisi. Yine anne/baba hani tek ebeveynlik durumlarında olan aileler yine özellikle ergenlik döneminde büyük büyük işte okul dönemi ya da artık lise döneminde öyle söyleyim size ilk yetişkinlik dönemi dediğimiz bu dönemlerde genellikle bu problemlerden gelenler daha çok oluyor.*

ÇG12: *Bize neredeyse 12 yaşa kadar çocuk geliyor. Ama çoğunlukla hatta tamamına yakın 0-3 yaş grubu çocukları çocuk gelişimi birimine geliyor. En fazla gelişimsel değerlendirme ve onu takiben dil konuşma problemleri sebebiyle geliniyor. Genelde otizm değerlendirmesini doktor yapmış oluyor. Ama ben de yapıyorum.*

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (f:8) bağlı birimde çalışan çocuk gelişimciler 0-6 yaş arası çocuklar için gelişimsel ve otizm gibi şüphelere dayalı değerlendirmeler yaptıklarını, daha büyük yaş grupları için dikkat, okul olgunluğu, zeka gibi değerlendirmeler yaptığını belirtmişlerdir.

ÇG17: *Küçük yaş grubu ile çalışıyorum. Genellikle gelişimsel ilerlemesini takip ediyorum. Müdürümüzün ya da diğer çalışma arkadaşlarımızın dikkatini çeken bir şey olduğunda da bazı değerlendirmeler de yapıyoruz. Ama ilk sıra gelişimsel gerilik şüphesi, konuşma problemi, otizm şüphesi, 6.ncı yaşlarında okul olgunluğu sebebiyle değerlendirmeler yapıyorum.*

ÇG20: *12-18 yaş arasında çalışıyorum. Dikkat tabi ki. Davranış problemleri bunu takiben.*

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan çocuk gelişimciler çocukların genellikle tıbbi tanı aldıktan sonra kendilerine geldiklerini ama okulların gelişimsel gerilik, konuşma problemi, dikkat eksikliği, öğrenme bozukluğu, otizm gibi sebeplerle çocukları kendilerine yönlendirdiklerini belirtmişlerdir. Buna ilişkin ÇG24 ve ÇG26 şu ifadeleri kullanmıştır:

ÇG24: *Bizler aslında eğitsel değerlendirme kısmındayız. Tıbbi tanılama Çocuk Psikiyatrilere alıyor ve raporu ile bize geliyor. Bizde eğitsel değerlendirmeler yapıyoruz. Seviyesine uygun olarak bireysel eğitim programını oluşturuyoruz, kaynaştırma mı, bireysel mi eğitim alacak ona bakıyoruz.*

ÇG26: *Bize raporlu geliyorlar evet ama direk danışmak için gelen özellikle 1-6 yaş arası çocuğu olan anne çok oluyor. Ya da anasınıfına gidiyorsa öğretmen şüpheleniyor ve bize yönlendiriyor. Gelişimsel şüphe, dil problemleri, dikkat problemleri, otizm gibi birçok şüphe ile okullardan yönlendirmeler oluyor. Her yerde Çocuk Psikiyatrisi olamayabiliyor, bazen çocuk durmuyor ya da doktorun yeterli zamanı olmuyor doğru değerlendirme yapamadan tanı koyabiliyorlar. Bizlere geliyor şüphe duyarsak değerlendirmeleri yapıyoruz tekrar. Ya da hiç tanı koymadan da yönlendirebiliyorlar. Biz değerlendirme yapıp örneğin Otizm olma riski vardır gibi tekrar tıbbi tanı alması için fakülteye yönlendirebiliyoruz.*

İçişleri Bakanlığına bağlı Kadın Sığınma ve Danışma Merkezlerinde çalışan çocuk gelişimciler sığınma evinde kalan kadınların çocuklarını yakından takip ettiklerini, ilk olarak genel gelişimlerine baktıklarını; dil konuşma problemi, sorunlu davranışlar, okula hazırbulunuşluk gibi nedenlerle değerlendirmeler yaptıklarını belirtmişlerdir.

Çocuk gelişimcilerin hepsi ihtiyaçlarına yönelik olarak bazı değerlendirme araçları kullandıklarını söylemişlerdir. Bu değerlendirmeler sırasında formal olarak kullandıkları değerlendirme araçları gelişimsel tarama, tanılama ve hazırbulunuşluk testleri içerisinde verilerek gruplandırılmış ve çalıştıkları birimlerin bağlı olduğu bakanlık ile yer verilmiştir.

Sağlık Bakanlığına (f: 15) bağlı birimde çalışan çocuk gelişimciler Denver Gelişimsel Tarama Testi II (f: 15),

Bayley Gelişimsel Tarama Ölçeği (f: 8), Ankara Gelişim Tarama Envanteri (f:7), Hacettepe Gelişim Değerlendirme Ölçeği (f: 6), Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı (f:5), Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) (f: 5), Türkçe iletişim gelişimi envanteri (TİGE) (f: 3) gibi gelişimsel tarama testlerini; MCHAT Otizm Erken Tanı Tarama Testi (f: 10), Çocukluk Çağı Otizm Değerlendirme Ölçeği (CARS) (f:9), Peabody Resim Kelime Testi (f:9), Vineland Uyum Davranış Ölçeği (f: 8), D2 Dikkat Testi (f: 8), Burdan Dikkat Testi (f: 8), Gesell Gelişim Testi (f: 6), Frostig Gelişimsel Görsel Algı Testi (f: 2) gibi tanılama testleri; Metropolitan Okul Olgunluğu (f:15) gibi hazırbulunuşluk testlerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Kullandıkları testler hakkındaki ifadelerden bazıları şu şekildedir:

ÇG1: *Tüm çocuk gelişimciler gibi ben de gelişimi değerlendirirken Denver'ı kullanıyorum. 10 dk sürüyor. Materyalleri yeterli. Eğitimi çok pahalı değildi. 3. Sınıftayken almıştım. Ama Bayley diye bir ölçek var en iyisi o. bizim doktorlar zaten onu kullanıyor daha çok, hoş ben de eğitimini aldım ama materyali yurt dışından getiriliyor. Çok pahalı. Dil gecikmesi şüphesiyle gelenlere Tedil, Tige bunları kullanıyorum. Okul olgunluğu bir ara çok kullanıyorduk çocuklar okula başlayabilsin ya da başlayamasın diye Metropolitan.*

ÇG2: *İlk baş ucu aracımız Denver, Agte. Hacettepeden mezunlar Hacettepe gelişim ölçeğini kullanıyor. Bana çok fazla dikkat ve okul olgunluğu geliyor. D2 ile Burdan dikkat testi kullanıyorum. Okul olgunluğu için Metropolitan.*

ÇG5: *Denver tabiki. Sonra Hacettepe gelişimsel tarama ölçeği bunlar bana yeterli geliyor. Ama ben Geçta, Agte gibi gelişim testi eğitimlerinin hepsini 4. Sınıftayken almıştım. Dil için Tedil. Peabody kelime testi çok kullanıyorum. Metropolitan kullanıyorum ilkokula hazır olma durumu için. Neyi söylemedim bir dakika... Otizm değerlendirmelerini bizde genellikle doktorlar yapıyor ama ben de MCHAT ya da CARS Testi yaptığım çok oldu. Bu testlerden birinin eğitimi kesinlikle alınmalı. Hep test eğitimi aldım. Eğitim Programları ile ilgili eğitimlere ihtiyaç duymadım. Üniversite zaten erken müdahale dersi gibi birçok derste yoğun bir şekilde bu eğitimleri aldık. Yeni çocuk gelişimcilere önerim test eğitimlerini alsınlar mezun olmadan.*

ÇG14: *Şu dosyada aldığım ve kullandığım testlerin isimleri var. Hepsini tek tek sayayım. Objektif test eğitimi almıştım. Bu eğitimin içinde Frostig görsel algı, Peabody, Dikkat testleri D2 burdon gibi. Metropolitan. Gelişim için Denver, Agte, Geçta, Gesell. Ayrıca dil geriliği için çok çocuk gelince ilk yılımda apar topar Tedil eğitimine katılmıştım. Tigenin de kitapçıklarını almıştım. Çok yoğun kullanıyorum.*

Ayrıca diğer çocuk gelişimcilerin ifadelerinden farklı olarak test eğitimleri dışında program eğitimi aldıklarını belirtmemişlerdir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (f:8) bağlı birimde çalışan çocuk gelişimcilerden bazıları test eğitimleri dışında program eğitimi aldıklarını belirtmişlerdir. Drama, aile danışmanlığı, nöroplay, oyun terapisi alınan eğitimler arasındadır. Ancak drama eğitimi dışında diğer aldıkları eğitim programlarını kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Çocuk gelişimcilerin kullandıkları gelişimsel tarama testleri Denver Gelişimsel Tarama Testi II (f: 8), Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) (f: 6), Ankara Gelişim Tarama Envanteri (f:4), Hacettepe Gelişim Değerlendirme Ölçeği (f: 3); tanılama testleri D2 Dikkat Testi (f: 8), Burdan Dikkat Testi (f: 7), MCHAT Otizm Erken Tanı Tarama Testi (f: 6), Çocukluk Çağı Otizm Değerlendirme Ölçeği (CARS) (f:4), Peabody Resim Kelime Testi (f:3), Frostig Gelişimsel Görsel Algı Testi (f: 3), Moxo dikkat testi (f:3), Gesell Gelişim Testi (f:1); Hazırbulunuşluk testleri de Metropolitan Okul Olgunluğu (f:8)'dur. ÇG18, ÇG21, ÇG23 kullandıkları testler hakkındaki görüşlerini şu şekilde aktarmıştır:

ÇG18: *Gelişim değerlendirme temel görevimiz oluyor. Ama daha büyük yaş grubu ile çalışan arkadaşlarımız Denver olsun Agte olsun kullanmıyor. Ama nereye atanacağınız belli olmuyor. Ben temel olarak Denver ve Hacettepe gelişim testlerini kullanıyorum. Bayley eğitimini de aldım ama materyali olmadığı için kullanmıyorum. Zaten en son artık eğitimi yoktu. O yüzden onu hiç yazmayın siz. Peabody kelime testi, gesell, frostig, dikkat testleri Burdon, D2 ve moxo. En çok kullandığım Metropolitan okul olgunluğu testi. Test eğitimleri dışında Drama eğitimi almıştım. Aile danışmanlığı eğitimi de almıştım tabi ama çalıştığım yer sebebiyle kullanmadım. Elimden geldiğince bu çocukları takip ediyorum, destek olmaya çalışıyorum. Atanılan yer çok önemli. Ben küçük yaş grubu ile çalışıyorum. Test eğitimleri çalıştığınız yere göre değişiyor. Genellikle 4. Sınıfta aldım tüm bu eğitimleri.*

ÇG21: *Şu an çalıştığım çocuk evinde 6-12 yaş arası kız çocukları kalmaktadır. Eğitimini aldığım gelişimsel değerlendirme testlerini yaştan dolayı kullanmıyorum. Ama denver, Agte, Geçta, Gesell, Peabody bunların hepsini biliyorum. 6-7 yaş çocuklarıma dil gelişimi ile ilgili bir şüphe duyarsam Tedil kullanıyorum. Dikkat testleri zaten yoğun olarak uyguluyorum. D2, Moxo. Otizm için CARS ile MCHAT eğitimi almıştım mezun olduktan sonra ama genellikle bu yaşa kadar raporunu aldığı için daha hiç kullanmadım. Onları varsaymıyorum. Ama özel eğitimde çalışsam evet. Ayrıca Nöroplay eğitimi almıştım ama çalıştığım yer sebebiyle hiç kullanmadım.*

ÇG23: *dikkat testi D2, Burdon, görsel algı Frostig, Hacettepe gelişim değerlendirme ve Denver. Başka kullandığı aklıma gelmedi. Objektif test eğitimleri almıştım. 6-12 arası çalıştığım için onlardan kullanıyorum.*

Oyun terapisi ile drama eğitimi almıştım. Sadece drama kullanıyorum.

Milli Eğitim Bakanlığına (f:5) bağlı özel eğitim rehabilitasyon merkezlerinde çalışan çocuk gelişimciler Denver Gelişimsel Tarama Testi II (f: 5), Ankara Gelişim Tarama Envanteri (f:1), Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı (f:2), Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) (f: 2) olarak gelişimsel değerlendirme testlerini; Peabody Resim Kelime Testi (f:5), Vineland Uyum Davranış Ölçeği (f: 5), CHAT/MCHAT/CARS Otizm Değerlendirme Ölçekleri (f: 5), Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği IV (WISC-R) (f:5), D2 dikkat testi (f:5), Burdan Dikkat testi (f:4), GOBTÖ-2 TV(f:4), Conners Derecelendirme ölçeği (f:3), Leiter Uluslararası Performans Zeka Testi Testi (f:3), Moxo dikkat testi (f: 3), PEP-3 (f:2), Stanford-Binet Zeka Testi (f: 2), Bender-Gestalt Testi (f:2) olarak tanılama testlerini.; Metropolitan Okul Olgunluğu (f: 5), Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği (f: 4) olarak hazırbulunuşluk testlerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Değerlendirmeler sonrasında uygulamalar için bazı eğitimler aldıklarını dile getirmişlerdir. Bu eğitimlerin Drama Eğitmenliği (f:5), Otizm El Rehberi (TEACH Programı) (f:5), Aile Danışmanlığı (f:5), Disleksi Müdahale Programı (f:4), NöroPlay (f: 3), Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı (ETEÇOM) (f:3), ABA (Uygulamalı Davranış Analizi) Terapisi Eğitimi (f:3), Portage Eğitim Programı (f:3), Oyun Terapisi (f:2), ABLLS-R eğitim programı (f:2), Oyun Temelli Değerlendirme Eğitimi(f:2), Check up Dikkat Programı (f:2), VB-MAPP eğitim programı (f:2) olduğunu açıklamışlardır. Kullandıkları testler ve aldıkları eğitimlerle ilgili ÇG28, ÇG25 ve ÇG27'nin ifadeleri şu şekildedir:

ÇG28 Gelişimsel değerlendirme testleri başucu testleri bizim için. Denver, agte, geçta gibi. Dil için Tedil mesela var. Ama özellikle otizm için baya test eğitimleri aldım. PEP-3, Vineland, CHAT, MCHAT, CARS, GOBTÖ bunları kullanıyorum. WISC-R eğitimine de katıldım. Bazıları çocuk gelişimcilerin bu zeka testini uygulama yetkisinin olmadığını söylüyor ama ben eğitimini de aldım ve kullanıyorum da. Stanford-Binet'i kullanıyorum. Dikkat olarak Moxo kullanıyorum. Drama aldım, teach, aile danışmanlığı, eteçom, disleksi müdahale gibi eğitim programlarına katıldım. Tabi hepsi ayrı eğitim ve hepsi ayrı para.

ÇG25: Biz kurum da 0-6 yaş için Pep 3 değerlendirme ölçeğini kullanmaktayız. Tam ve net sonuçlar veriyor ve detaylı değerlendirme yapmamıza olanak sağlıyor. Sonrasında raporunu yazıyorum ve Teach eğitim programını, Aba, Portage şeklinde ihtiyacına yönelik eğitim modelini belirliyorum. Okul dönemi çocuklarında ise okumaya yazmaya hazırlık becerileri Metropolitan Marmara Okula Hazır Ölçeği kullanıyorum. Drama zaten başrol oynuyor. Aile danışmanlığı, check up dikkat, VB-MAPP ve disleksi eğitim programları aldım ayrıca. Denver II, Bender Gestalt görsel algı ölçeği, Conners, Cars ölçekleri özel eğitimde sıkça kullandığım ölçeklerdir. Bilinmesi elzem.

ÇG27: Bu aslında hem çocuğun yaşına göre hem, hem çocuğun içinde bulunduğu ailenin durumuna, çevresine, çocuğun konuşma durumuna göre değişmekte hani örneğin hastanede çalışan bir çocuk gelişimci tarafından bakıldığında, konuşması olmayan bir çocuk için AGTE'yi kullanmak daha mantıklı olur. Ama konuşması olan bir çocukta örneğin hastanedeki çocuk gelişimciler bazında konuşuyorum Bayley gibi test kullanmak daha sağlıklı bir tutum olabilir... Drama, teach, aba, portage eğitim programları ve aile danışmanlığı eğitimleri aldım. Objektif test paket eğitimi aldım. Gelişim olarak Denver, Agte, Geçta, Peabody, dil için Tedil. Ama en sık kullandığım testler WISC-R, Vineland, CHAT, MCHAT, CARS, Conners gibi özel ölçekler. Moxo gibi dikkat testi...

İçişleri Bakanlığına (f:2) bağlı birimde çalışan çocuk gelişimciler test eğitimleri dışında drama ve aile danışmanlığı programı eğitimi aldıklarını belirtmişlerdir. Denver Gelişimsel Tarama Testi II (f: 2), Ankara Gelişim Tarama Envanteri (f:2), Hacettepe Gelişim Değerlendirme Ölçeği (f: 2); Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) (f: 2), Türkçe iletişim gelişimi envanteri (tipe) (f: 1) olarak Gelişimsel tarama testleri; Peabody Resim Kelime Testi (f:2), D2 Dikkat Testi (f: 2), Burdan Dikkat Testi (f: 2), MCHAT Otizm Erken Tanı Tarama Testi (f: 2), Çocukluk Çağı Otizm Değerlendirme Ölçeği (CARS) (f:2), Moxo Dikkat testi (f:1), Frostig Gelişimsel Görsel Algı Testi (f: 1), GOBTÖ-2 TV(f:1) olarak Tanılama testlerini; Metropolitan Okul Olgunluğu (f:2) olarak da Hazırbulunuşluk testlerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. ÇG29 ve ÇG30'zun aldıkları eğitim ile kullandıkları değerlendirme araçlarını şu ifadelerle aktarmışlardır:

ÇG29: Benim görevim anne ile çocuğunun ya da çocuklarının sığınma evine kabul edilmesi ile başlar. Şiddete maruz kalıp kalmadığına bakarım. Genellikle ilk gün ya da ikinci gün çocuklarla ilk görüşmeyi gerçekleştiririm. Sığınma evini tanıtırım. Neler yapabileceğimizi anlatırım. Kendini güvende hissetmesi için uğraşırım. Uyum sağlmasına yönelik çalışırım. Eğer şiddete maruz kalmışsa, çocuk ve anne ile iletişime geçecek tüm personele nasıl bir yol izlemesi gerektiğine dair bilgiler aktarırım. Çünkü psikolojik ve davranış sorunları gösterebilir. Bu durumda haftada en az bir kez çocukla görüşmeler yaparım. Denver uygulamam, Hacettepe gelişim var onu uygulamam. Örneğin, dilde sıkıntı fark edersem Tedil, Tige birini uygulamam. Okula gidiyorsa okulla ilgili takibini yaparım. Davranışlarında bir değişim olup olmadığını öğretmenim ile görüşerek not ederim. Eğer okul öncesi çocuğu ise bizim burada oyun odası var, çocuğun yaşına, ihtiyaçlarına yönelik etkinlikler hazırlıyorum. Annelere çocuklarının gelişimine yönelik neler yapabileceği, anne- çocuk iletişimi

gibi grup eğitimleri veriyorum... İhtiyaca göre test uygulamam. Kelime dağarcığını kullanabilme becerisine bakmak istersen Peabody, dikkat için d2, burdan, moxo, otizm için de MCHAT, CARS, GOBTÖ. Ha bir de metropolitan okul olgunluğu. Genel olarak en sık kullandıklarım bunlar. Drama ve aile danışmanlığı eğitimlerim.

ÇG30: Çocuğun sığınma evine alışması için ilk olarak adımlar atarım, sonra yaşına göre işte küçükse gelişim değerlendirmesi burada Denver, Agte, Hacettepe, dil için tedil, Okul öncesi çocuğu yani 3 yaş 4 yaş sonrası ise kelime dağarcı için peabody, görsel algı için frostig, ilkokula başlamadan önce okul olgunluğu metropolitan testi. Otizm şüphesi varsa MCHAT ve CARS kullanırım... Aldım tabi aile danışmanlığı ve drama eğitimi. Çok ama çok faydalı oldu bu iki eğitim.

Tablo 1'de tüm çocuk gelişimcilerin kullandıkları testlere yer verilmiştir. Bu tablo incelendiğinde çocuk gelişimcilerin gelişimsel değerlendirme aracı olarak çoğunlukla Denver II ve AGTE'yi; tanılama aracı olarak çoğunlukla Mchat, CARS gibi otizm değerlendirme testlerini, D2, Burdan gibi dikkat testlerini; hazırbulunuşluk aracı olarak da çoğunlukla Metropolitan Okul Olgunluğu testini kullandığı görülmektedir.

Tablo 1. Çocuk gelişimcilerin kullandıkları testler

	Testler	Sağ. B.	ASHB	MEB	İç. B.	f	%
Gelişimsel Tarama Testleri	Denver II	15	8	5	2	30	100
	Bayley III	8	-	-	-	8	26,66
	AGTE	7	4	1	2	14	46,66
	HÜ. Gel. Değ. Ölçeği	6	3	-	2	11	36,66
	GEÇTA	5	-	2	-	7	23,33
	TEDİL	5	6	2	2	15	50
Tanılama Testleri	TİGE	3	-	-	1	4	13,33
	MCHAT	10	6	5	2	23	76,66
	CARS	9	4	5	2	20	66,66
	CHAT	-	-	5	-	5	16,66
	Peabody	9	3	5	2	19	63,33
	Vineland	8	-	5	-	13	43,33
	D2	8	8	5	2	23	76,66
	Burdan	8	7	4	2	21	70
	Moxo	-	3	3	1	7	23,33
	Gesell	6	1	-	-	7	23,33
	Leiter	-	-	3	-	3	10
	Conners	-	-	3	-	3	10
	Frostig	2	3	-	1	6	20
	Wechsler	-	-	5	-	5	16,66
	Gobtö-2	-	-	4	1	5	16,66
	Pep3	-	-	2	-	2	6,66
	Stanford binet	-	-	2	-	2	6,66
	Bender-gestalt	-	-	2	-	2	6,66
	Hazırbulunuşluk Testleri	Metropolitan Okul Olgunluğu Testi	15	8	5	2	30
Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği		-	-	4	-	4	13,33

3.3. Çocuk Gelişimci Adaylarına Yönelik Öneriler

Çocuk gelişimciler, meslek adaylarına bazı önerilerde bulunmuşlardır. Bu önerilerin almaları gereken başlıca eğitimler ve aileye yaklaşım konularında olduğu görülmüştür. Birçok çocuk gelişimci öğrencilerin mezun olmadan temel gelişimsel değerlendirme test eğitimlerini kesinlikle alması gerektiğini ama tanılama gibi test eğitimleri için çalışacakları yerin önemli bir faktör olduğunu bu nedenle de beklemeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Bu konu hakkında ÇG29, ÇG11, ÇG24 ve ÇG21'in ifadeleri şu şekildedir:

ÇG29: *Sanırım bu alanda öğrenci meslektaşlarıma verebileceğim en önemli öneri şu olabilir ki hiçbir aileyi yaptıkları davranışları ve değer yargıları ile eşleştirmemeliler. Her aile kendince kendine göre bir doğru bilir ve onu uygular. Unutulmamalı ki aile zaten bizlere başvurduğuna göre bir yardım eli uzansın ister. Bu nedenle*

sonsuz bir kabul ile aileye yardımcı olmak gerekir. Ayrıca ailenin yanlışlarını yüzlerine vurmaktan ziyade sonuca kendilerinin ulaşmalarını sağlamak en doğru yöntemdir. Hiçbir yöntem sek ve tek işe yaramayacaktır. Her yöntemimiz ailenin kendine özeldir. Çünkü her çocuk ve aile farklıdır. Mesela çok ağır bir durumda karşılaşıldığında emin olunmadan asla bir işlem yapılmamalıdır. (dayak, istismar vb.)

ÇG11: Objektif testler eğitimleri var işte bu eğitimde aileni çiz, gesell gelişim, görsel algı, dikkat testleri hepsi var içerisinde. Bu paket eğitimi almasını tavsiye ediyorum. Gelişim tarama testleri zaten söylemeye gerek yok. Bizim meslek eşittir gelişim değerlendirme.

ÇG24: Eğitim programlarından kesinlikle drama ve aile danışmanlığı (Milli Eğitim). Bizim çalıştığımız yere göre baya eğitim alınmalı. Özel eğitimde çalışacaksa bir çocuk gelişimci özellikle Nöroplay, Eteçom, aba, VB-MAPP, ABLLS-R, Disleksi müdahale, checkup dikkat gibi program eğitimleri almalı. Test olarak Connors derecelendirme ölçeği, Leiter, PEP-3, GOBTO-2 TV, CARS, M-CHAT-R/F

ÇG21: Nöroplay eğitimi almıştım mezun olduğum gibi. Sonra çocuk evlerinde çalışmaya başlayınca bu eğitimin hiçbir anlamı kalmadı. Keşke atandıktan sonra alsaymışım dedim. Baya bir para vermiştim. O yüzden böyle özel eğitim gerektiren eğitimlere atandıktan sonra almalarıdır. Ama her çocuk gelişimci gelişimsel tarama yapabilmeli. İsterse 12-18 yaş ile çalışsın. Denver, AGTE, GİDR birini bilecek.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çalışmaya katılan çocuk gelişimcilerin Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı birimlerde çalıştıkları görülmüştür. Adalet Bakanlığında görev yapan çocuk gelişimcilere bu çalışmada ulaşılammıştır. Araştırmaya gönüllü katılan çocuk gelişimcilerin çoğunlukla Sağlık Bakanlığına bağlı birimlerde çalıştığı görülmektedir. Bu durum KPSS ile en fazla atanmanın bu bakanlığa yapılması ile açıklanabilir. Örneğin, 2023 KPSS atamalarına bakıldığında 102 çocuk gelişimcinin Sağlık Bakanlığına bağlı birimlere, 35 çocuk gelişimcinin ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına atamasının yapıldığı görülmektedir. Ayrıca Adalet Bakanlığında çalışan çocuk gelişimciye ulaşılammamasının sebebinin de son beş yıldaki atamalarda bu bakanlığa hiç atama yapılmamış olması ile açıklanmaktadır.

Bakanlıklara göre çalışılan birimin mevcut şartlarına yönelik görüşler genel olarak incelendiğinde Aile, Sosyal Politikalar Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığında çalışan çocuk gelişimcilerin fiziki ortamdan, ekip arkadaşlarından, yeterli materyalden ve yöneticilerinden memnun oldukları görülmüştür. Bu çalışmanın sonucundan farklı olarak Cesur ve Köksal Akyol (2018) çalışmasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nda çalışan çocuk gelişimcilerin bazen meslekleri doğrultusunda çalışmadıkları, kurumun resmi yazışmalarını yaptıkları (görev dışı), yetişkinlere yönelik hizmetlerde görev aldıklarını ve bazen çocuk ile hiç karşılaşmadıklarını ortaya koymuşlardır. Buna ek olarak çalışmaya katılan Kadın Hizmetleri Kuruluşları, Aile ve Toplum Hizmetlerinde görev yapan bu çocuk gelişimcilerin çocuk ile daha az karşılaştıklarını, meslek tanımlarının dışında iş yaptıklarını bunu takiben birçok sorunla karşılaştıklarını, ekip arkadaşlarının çocuk gelişimci mesleğini bilmediğini ve kendilerine saygı duymadıklarını dile getirmişlerdir. Çocuk Hizmetleri Kuruluşlarında görev yapan çocuk gelişimciler ise çocuk ile çalıştıklarını, ekip arkadaşları tarafından mesleklerine ilişkin bakış açılarının olumlu olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer şekilde bu çalışmaya katılan tüm çocuk gelişimcilerin çocuk hizmetlerine bağlı çocuk evlerinde çalıştıkları ve Cesur ve Köksal Akyol'un (2018) çalışmasında yer alan Çocuk hizmetlerinde çalışan çocuk gelişimcilerle aynı görüşlere sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer bakanlıklardan farklı olarak Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığında çalışan çocuk gelişimcilerin birimlerinin mevcut şartlardan memnun olmadıkları, zorluklar çektikleri, bir çözümle karşılaşmadıkları ve yöneticilerinden destek görmedikleri ifadelerine rastlanılmıştır. Taştepe ve Köksal Akyol (2014)'un Sağlık Bakanlığında görev yapan çocuk gelişimciler ile gerçekleştirdikleri çalışmasında ve Arucan (2008) ile Yavuz ve Kahraman (2022)'nin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde görev yapan çocuk gelişimciler ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında da benzer ifadelere rastlanılmıştır. Çocuk gelişimcilerin yaşadıkları bu sorunlar moral ve motivasyonlarını, yeni bir şey öğrenme isteğini, uygulamalarının niteliklerini olumsuz etkileyebilmektedir (Camkurt, 2007).

Çalışmaya katılan çocuk gelişimciler çalışma gruplarının 0 ila 18 yaş arasında değiştiğini belirtmişlerdir. Ancak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bağlı çocuk evlerinde yaş gruplarına göre ayrıldığı için çalışılan yaş gruplarının farklılık gösterdiği görülmüştür. Çocuk gelişimcilerin hepsi en çok başvurunun gelişimsel gerilik şüphesi (gelişimsel değerlendirme talebi) ile olduğunu bunu takiben dil konuşma problemi, okula hazırbulunuşluk ve dikkat problemleri sebebiyle geldiklerini belirtmişlerdir. Akkaş ve Tozduman Yaralı (2022) gerçekleştirdikleri çalışmada çocuk gelişim birimine en fazla 3-6 yaş grubu çocukların yönlendirildiğini saptamıştır. Bu birime başlıca başvuru nedenlerinin gelişimsel değerlendirme ve dil konuşma problemleri olduğu belirlenmiştir. Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığında çalışan çocuk gelişimciler ise gelişimsel gerilik şüphesi ile dil konuşma bozukluğuna ek olarak Otizm Spektrum Bozukluğu ve Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) sebebiyle de kendilerine

çoğunlukla başvuru geldiğini eklemiştir. Benzer şekilde Yavuz ve Kahraman (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada özel eğitimde çalışan çocuk gelişimcilerin çalıştığı gruplar arasından en yoğun olarak otizm spektrum bozukluğu geldiğini belirtmişlerdir. Ayrıca gelişimsel değerlendirme ve ihtiyaç analizi yaptıkları ve günlük yaşam becerilerini desteklemek için çalışmalar gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Çocuk gelişimcilerin hepsi değerlendirme yaptıklarını ve bu değerlendirmeleri yaparken gelişimsel tarama, tanılama ve hazırbulunuşluk testleri gibi değerlendirme araçlarından yararlandıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan tüm çocuk gelişimcilerin görüşlerinde formal değerlendirme testlerinden biri olan yetenek testlerinden herhangi birini kullandıklarına ilişkin ifadelerine rastlanılmamıştır. Çocuk Gelişimcilerin çalıştıkları bakanlıklara (bağlı birimlere) göre kullandıkları değerlendirme araçlarında, eğitim programlarında, karşılaştıkları yaş gruplarında bazı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sağlık Bakanlığına bağlı birimde çalışan çocuk gelişimciler gelişimsel tarama aracı olarak Denver Gelişimsel Tarama Testi II, Bayley Gelişimsel Tarama Ölçeği, Ankara Gelişim Tarama Envanteri; tanılama aracı olarak MCHAT Otizm Erken Tanı Tarama Testi, Çocukluk Çağı Otizm Değerlendirme Ölçeği (CARS), Peabody Resim Kelime Testi; hazırbulunuşluk değerlendirme aracı olarak Metropolitan Okul Olgunluğu çoğunlukla kullandıkları ortaya çıkmıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bağlı birimde çalışan çocuk gelişimcilerin gelişimsel tarama testi olarak Denver Gelişimsel Tarama Testi II, Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL), Ankara Gelişim Tarama Envanteri; tanılama testi olarak D2 Dikkat Testi, Burdan Dikkat Testi, MCHAT Otizm Erken Tanı Tarama Testi, Çocukluk Çağı Otizm Değerlendirme Ölçeği (CARS), Hazırbulunuşluk değerlendirme aracı olarak da Metropolitan Okul Olgunluğu kullandıkları görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı bağlı özel eğitim rehabilitasyon merkezlerinde çalışan çocuk gelişimciler Denver Gelişimsel Tarama Testi II'yi gelişimsel tarama için; Peabody Resim Kelime Testi, Vineland Uyum Davranış Ölçeği, CHAT/MCHAT/CARS Otizm Değerlendirme Ölçekleri, Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği IV (WISC-R), GOBTÖ-2 TV, Conners Derecelendirme ölçeği, Leiter Testi, Moxo dikkat testini tanılama için: Metropolitan Okul Olgunluğu, Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeğini hazırbulunuşluk değerlendirmesi için kullandıklarını belirtmişlerdir. İçişleri Bakanlığı bağlı birimde çalışan çocuk gelişimciler gelişimsel tarama aracı olarak Denver Gelişimsel Tarama Testi II, Ankara Gelişim Tarama Envanteri, Hacettepe Gelişim Değerlendirme Ölçeği; Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL); tanılama aracı olarak Peabody Resim Kelime Testi, D2 Dikkat Testi, Burdan Dikkat Testi, MCHAT Otizm Erken Tanı Tarama Testi, Çocukluk Çağı Otizm Değerlendirme Ölçeği (CARS); Hazırbulunuşluk değerlendirme aracı olarak da Metropolitan Okul Olgunluğundan yararlandıkları ortaya çıkmıştır.

Erken çocukluk dönemi bireyin hayatı konusunda en büyük ipuçlarını vermektedir. Freud (2002) özellikle yaşamın ilk beş yılının çok önemli olduğunu ve bu dönemde yaşanan problemlerin ileriki yaşlarda ortaya çıkan çatışmaların temelini oluşturduğunu vurgulamaktadır. Gelişimsel olarak geriliğin yaşanması özellikle bu dönem içerisinde fark edilmesi önemlidir. Bebeğin ve küçük çocukların gelişimsel bir problem yaşayıp yaşamadığı gelişimsel testlerle ortaya çıkarılabilmektedir. Bu tarz problemlerin erken ortaya çıkarılması uygun müdahalelerin uygulanmasına fırsat vererek gelişiminin desteklenmesine olanak sağlar. Alanyazında kullanılan birçok gelişimsel değerlendirme aracı vardır. Gelişmiş ülkelerde en yaygın kullanılan gelişimsel testlerin başında BAYLEY bebek ve erken çocukluk dönemi gelişimsel değerlendirme ölçeği, DENVER, Brigance erken gelişim envanteri, Battelle gelişimsel envanter tarama testi gibi araçlar gelmektedir. Türkiye'de bu gelişim testlerinden DENVER'in Türk kültürüne uyarlaması ilk olarak Yalaz ve Epir tarafından 1980 yılında Ankara'da yapılmıştır. DENVER II testi de Yalaz ve Anlar (1996) tarafından Ankara standartizasyonu çalışması yapılmıştır. Ankara Gelişimsel Tarama Testi (AGTE) (Savaşır, Sezgin ve Erol, 1993; 2006) ile Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı (GEÇTA) (Temel, Ersoy, Avcı ve Turla, 2005) Türk kültürüne uyan ve Türk çocukları ile geliştirilen gelişimsel değerlendirme araçlarıdır. Türkiye'de alanyazın incelendiğinde bebeklerin ve çocukların gelişimsel düzeylerinin belirlenmesinde sık olarak kullanılan Denver, Bayley, AGTE (Ankara Gelişimsel Tarama Envanteri) ve GEÇTA olduğu görülmektedir (Bayhan, 2017; YOKTEZ,2023). Bu çalışmada yer alan Çocuk Gelişimcilerin de çocukların gelişimsel değerlendirmesinde benzer değerlendirme araçları kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca değerlendirme araçları arasında en çok kullanılan testin Denver Gelişimsel Tarama Testi II olduğu ortaya çıkmıştır. Denver II 5-15 dakika gibi kısa sürede çocuğun değerlendirilmesine olanak sağlaması ve materyallerin ekonomik olması sebebiyle en sık kullanılan değerlendirme aracıdır. Kullanımının kolay olması, kısa sürmesi, sonuçlarının güvenilir olması sebebiyle daha sık tercih edildiği düşünülmektedir. Benzer şekilde çocuk gelişimcilerle gerçekleştirilen birçok çalışmada çocuk değerlendirmesinde en fazla kullanılan testin Denver II Gelişim Tarama Testi olduğu belirlenmiştir (Akkaş ve Tozduman Yaralı, 2022; Doğan Keskin ve Baykoç, 2015; Taştepe ve Köksal Akyol, 2014).

Çocuk Gelişimcilerin hepsi gelişimsel tarama araçlarının yanı sıra tanılama ve hazırbulunuşluk testleri kullandıklarını açıklamışlardır. Genel olarak bakıldığında tüm çocuk gelişimcilerin tanılama aracı olarak MCHAT, CARS gibi otizm değerlendirme testlerini ve D2, Burdan gibi dikkat testlerini; hazırbulunuşluk aracı

olarak da Metropolitan Okul Olgunluğu testini kullandıkları görülmektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmeliğinde (ÇÖZGER, 2019) çocuk gelişimcilerden gelişimsel değerlendirme amacıyla danışım istenebilecek alanlar ve bu alanlarda kullanılabilir değerlendirme araçlarına yer verilmiştir. Bilişsel gelişim alanına yönelik olarak Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE), Bayley Bebekler için Gelişimi Değerlendirme Ölçeği-II-III, Çocukların Yeti Yitimi Değerlendirme Ölçeği (Pediatric Evaluation of Disability Inventory-PEDI), Gelişimi İzleme ve Destekleme Rehberi (GİDR), Peabody Resim-Kelime Tanıma Testi, Stanford Binet Zeka Ölçeği, Vineland Uyum Davranış Ölçeği, Wechsler Çocuklar için Zeka Ölçekleri, Yaşlar ve Dönemler (AgesandStages) gibi testler değerlendirmek için çocuk gelişimciler tarafından kullanılabilir. Dil-konuşma-iletişim gelişim alanına yönelik olarak Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE), Ankara Artikülasyon Testi (AAT), Bayley Bebekler için Gelişimi Değerlendirme Ölçeği-II-III Dil-Konuşma-İletişim Bölümü, Çocukların Yeti Yitimi Değerlendirme Ölçeği (Pediatric Evaluation of Disability Inventory-PEDI), Gelişimi İzleme ve Destekleme Rehberi (GİDR), Türkçe Erken Dil Gelişim Testi(TEDİL), Türkçe İletişim Gelişimi Envanteri(TİGE), Vineland Uyum Davranış Ölçeği-II gibi testlerden yararlanılabilmektedir. Hareket Gelişimi Alanı yönelik olarak Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE), Bayley Bebekler için Gelişimi Değerlendirme Ölçeği II-III Hareket Bölümü, Çocukların Yeti Yitimi Değerlendirme Ölçeği (Pediatric Evaluation of Disability Inventory-PEDI) Hareket Bölümü, Denver-II Gelişimsel Tarama Testi, Gelişimi İzleme ve Destekleme Rehberi(GİDR), Kaba Motor Fonksiyon Sınıflandırma Sistemi(Gross Motor Function Classification System- GMFCS), Vineland Uyum Davranış Ölçeği-II Hareket Bölümü gibi değerlendirme araçları kullanılabilir. Yönetmelikte yer alan değerlendirme araçları ile bu çalışma grubunda yer alan otuz çocuk gelişimcinin kullandıkları araçların benzer oldukları görülmektedir.

2012 yılında Türkiye’de okula başlama yaşıyla ilgili değişiklik yapılmış ve bu değişiklik “İlkokulların birinci sınıfına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 66 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır. Gelişim yönünden ilkokula hazır olduğu anlaşılan 60-66 ay arası çocuklardan, velisinin yazılı isteği bulunanlar da ilkokul birinci sınıfa kaydedilir. Okul müdürlükleri, yaşça kayıt hakkını elde eden çocuklardan 66-67 ve 68 aylık olanları velisinin vereceği dilekçe; 69-70 ve 71 aylık olanları ise ilkokula başlamaya hazır olmadıklarını belgeleyen sağlık raporu ile okul öncesi eğitime yönlendirebilir veya kayıtlarını bir yıl erteleyebilir” (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2014) ibaresi ile belirtilmiştir. Bu değişiklikten sonra aileler çocuklarının okula hazır olup olmadıklarını değerlendirmesi talebiyle sağlık kurumlarına başvurmuşlardır. Çocuk Gelişimcilerin tümünün ifade ettiği hazırbulunmuşluk testlerinden biri olan Metropolitan okul olgunluğu testinin kullanımında yaşanan sıklığın bu nedenle olduğu düşünülmektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı bağlı birimde çalışan çocuk gelişimcilerden bazıları test eğitimleri dışında program eğitimi aldıklarını belirtmişlerdir. Özellikle drama ve aile danışmanlığı eğitimlerini aldıklarını vurgulamışlardır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim rehabilitasyon merkezlerinde çalışan çocuk gelişimciler drama eğitiminin yanı sıra Otizm El Rehberi (TEACH Programı), Aile Danışmanlığı, Disleksi Müdahale Programı, NöroPlay, Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı (ETEÇOM), ABA (Uygulamalı Davranış Analizi) Terapisi Eğitimi, Portage Eğitim Programı gibi özel eğitimle ilişkili eğitimlerini aldıkları ortaya çıkmıştır. Sağlık bakanlığına bağlı birimlerde çalışan çocuk gelişimciler test eğitimleri dışında program eğitimi aldıklarını belirtmemişlerdir. Çocuk gelişimciler çocukların gereksinimlerini belirleyerek, destekleyici erken müdahale programları hazırlar, uygular ve rehberlik ederler ya da bu süreçleri hazırlayan ekibin içerisinde rol oynar. Çocuğu birincil destekleyecek kişiler olan ebeveynlere yönelik de aile eğitim programları planlar. Hem çocuk hem aileye yönelik bu eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlemi ve değerlendirilmesi çocuk gelişimcilerin görev tanımlamasında yer almaktadır (MEB Mevzuat, 2023). Yavuz ve Kahraman (2022) gerçekleştirdikleri çalışmada Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan çocuk gelişimcilerin sınıf yönetimi ve davranış müdahale gibi eğitim fakültelerinde verilen derslerin eksikliğini hissettiklerini, bu gibi eğitim odaklı derslerin lisans müfredatlarına eklenmesi gerektiğini belirttikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmada yer alan çocuk gelişimciler kendilerini mesleki anlamda geliştirmek, bilgilerini yenilemek ve güncel bilgiler almak adına bazı eğitimleri aldıklarını vurgulamışlardır. Benzer şekilde bu çalışmada da çocuk gelişimcilerin mesleki gelişime yönelik olarak bazı eğitimler aldıkları görülmektedir.

Çocuk gelişimciler, çocuk gelişimi bölümü okuyan öğrencilere mezun olmadan önce gelişimsel değerlendirme test eğitimlerini kesinlikle alması gerektiği ancak tanılama testlerini çalışacakları birime yönelik almaları gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Çalışmada da özellikle özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan çocuk gelişimcilerin kullandıkları testler ve aldıkları eğitimler genel olarak diğer bakanlıklara bağlı birimlerde çalışan çocuk gelişimcilerden farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Çocuğun gereksinimlerinin belirlenmesi, desteklenmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde yer alan çocuk gelişimcinin güncel

yaklaşımları takip etmesi, test ve program eğitimlerini alması mesleki yeterliliklerini geliştirmesinde, kendisini mesleğinde daha yetkin hissetmesinde ve iş doyumunda olumlu etkileri olacaktır. Ek olarak çocuk gelişimcilerin edindikleri mesleki deneyimler, beraber çalıştıkları ekibin içerisinde başarılı bir şekilde yer almasına ve çocuk ile ilgili alınan kararlarda etkin olmasına ve sorunların çözülmesinde önemli bir rol oynamasına yardımcı olacaktır.

Çalışmanın sonuçlarına yönelik olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Çocuk gelişimciler tarafından alınan eğitimler maddi olarak zorlayıcı olabilmektedir. Mesleki gelişim için ihtiyaç duyulan bu test ve program eğitimleri bakanlıklar tarafından kendi bünyelerinde verilebilir. Böylece destekleyici fırsatlar yaratılabilir. Bunun için bakanlıklar dernek ve üniversiteler ile ortaklaşa kurslar hazırlayabilir.
- Geniş bir çalışma alanına sahip olan çocuk gelişimi lisans mezunlarının lisans eğitimi sürecinde çalışmak istedikleri alana yönelik uzmanlaşmasını sağlayacak ana bilim dalları oluşturulabilir.
- Çocuk gelişimi okuyan öğrencilere mesleğe başlamadan önce alması gereken test ve program eğitimleri konusunda lisans eğitimi sürecinde yönlendirmeler yapılabilir.

Kaynaklar

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sözleşmeli personel alım ilanı https://www.aile.gov.tr/media/133073/ashb_sp_alim_ilan2.pdf. 19.09.2023 TARİHİNDE ERİŞİM
- Akkaş, M., & Tozduman Yaralı, K. (2022). Bir devlet hastanesinde çocuk gelişimi birimine yönlendirilen konsültasyonların değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(1), 135-148.
- Alabay, E. (2016). Çocuk gelişimi çalışma ve uygulama alanları III: Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar. *Kurum Uygulamaları* içinde (s.168-187). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- AREM (2008). *Kadın hakları ve yerel yönetimler kadın dostu kentlere doğru*. Yalçın Matbaacılık.
- Arucan, D. (2008). *Özel özel eğitim kurumlarında ve kız meslek liselerinde görev yapan çocuk gelişimi ve eğitimcilerinin tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Aydos, S. & Çalış, E. S. (2021). Otizm spektrum bozukluğu öncesi ve sonrasıyla tanı: Çocuk gelişimci bakış açısıyla bir inceleme. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 31-53.
- Bayhan, P. (2017). *Erken çocuk döneminde değerlendirme*. Hedef Yayınevi: Ankara.
- Brothers, K. B., Glascoe, F. P., & Robertshaw, N. S. (2008). PEDS: developmental milestones—an accurate brief tool for surveillance and screening. *Clinical pediatrics*, 47(3), 271-279.
- Camkurt, M. Z. (2007). İşyeri çalışma sistemi ve işyeri fiziksel faktörlerinin iş kazaları üzerindeki etkisi. *TÜHYS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 20(6), 80-106.
- Cesur, E. & Köksal Akyol, A. (2018). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nda çocuk gelişimci olmak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(2), 245-269.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research method: choosing among five approaches*. California: SAGE Publications.
- CGEDER. (2023). Çocuk Gelişimci Kimdir ? <http://cgeder.org/cocuk-gelisimci-kimdir/> adresinden 3.13.2023 tarihinde erişim.
- ÇÖZGER (20 Şubat 2019). Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190220-1.htm>. 19.09.2023 tarihinde erişim.
- ÇUÇEP (2016). Çocuk Gelişimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı. [https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_daiesi/Ulusal-cekirdekegitimi-programlari/cocuk_gelisimi_cekirdek_egitim_programi.pdf].
- Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği, (2007). T. C. Resmî Gazete, 26497, 18 Nisan 2007.
- Doğan Keskin, A., & Baykoç, N. (Mayıs, 2015). Hastanede Çocuk Gelişimi Birimi'ne yönlendirilen çocukların değerlendirilmesi. *Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi*, Ankara
- Freud, S. (2002). *Dinin kökenleri*. Öteki Yayınevi: Ankara
- İçişleri Bakanlığı (2008). *Kadın Hakları ve Yerel Yönetimler Kadın Dostu Kentlere Doğru*. Yalçın Matbaacılık.
- Kale, M. (2009). *Türkiye'de denetimli serbestlik sistemi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Kaçmaz, C., Kay, M. A., Boğa, E., Temiz, A., Ayanoğlu, M., Sağlam, M. (2021). Türkiye'de çocuk gelişimci olmak: çalışma alanları, görev ve yetkileri. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 4 (8), 117-133.
- Keskin, A. D., & Karaaslan, B. T. (2021). Çocukların gelişimlerinin değerlendirilmesi ve özel gereksinim

- raporlarının düzenlenmesi sürecinde çocuk gelişimcinin rolü. *Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 54(3), 487-496.
- Koesnandar, E., Soedjatmiko, S., & Amalia, P. (2010). Parents Evaluation of Developmental Status and Denver Developmental Screening Test II in high risk infant and toddler. *Paediatrica Indonesiana*, 50(1), 26-30.
- KPSS 2023/5 Sağlık Bakanlığının sözleşmeli sağlık personeli pozisyonlarının yerleştirme sonuçları. <https://www.osym.gov.tr/TR,25421/kpss-20235-saglik-bakanliginin-sozlesmeli-saglik-personeli-pozisyonlarinin-yerlestirme-sonuclarina-iliskin-sayisal-bilgiler.html>. 18.09.2023 tarihinde erişim
- Limbos, M. M., & Joyce, D. P. (2011). Comparison of the ASQ and PEDS in screening for developmental delay in children presenting for primary care. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 32(7), 499-511.
- MEB (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. [http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_eYitim_yonetmeliYi_son_hali.pdf]. 18.09.2023 tarihinde erişim
- MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü Yönetmelikleri <https://ookgm.meb.gov.tr/www/yonetmelik/icerik/72>. 18.09.2023 TARİHİNDE ERİŞİM
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel Yayınları.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, Ed. ve Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Millî Eğitim Bakanlığı Mevzuat. <https://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.php?ara=6>. 18.09.2023 Tarihinde Erişim
- Emniyet Genel Müdürlüğü (2001). Çocuk Şube Müdürlüğü Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği. *Resmî Gazete*, (24372).
- Nores, M., & Barnett, W. S. (2010). Benefits of early childhood interventions across the world:(Under) Investing in the very young. *Economics of education review*, 29(2), 271-282.
- OSYM (3.14.2023 tarihinde) <https://www.osym.gov.tr/TR,25264/2023.html>
- Resmî Gazete (22 Mayıs 2014). Sağlık Meslek Mensupları İle Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş Ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140522-14.htm>
- Rydz, D., Srour, M., Oskoui, M., Marget, N., Shiller, M., Birnbaum, R., ... & Shevell, M. I. (2006). Screening for developmental delay in the setting of a community pediatric clinic: a prospective assessment of parent-report questionnaires. *Pediatrics*, 118(4), e1178-e1186.
- Savaşır, I., Sezgin, N. & Erol, N. (2006). *Ankara gelişim tarama envanteri el kitabı* (Düzeltilmiş 4. Basım). Ankara: Rekmay.
- Sices, L., Feudtner, C., McLaughlin, J., Drotar, D., & Williams, M. (2003). How do primary care physicians identify young children with developmental delays? A national survey. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 24(6), 409-417.
- Sices, L., Feudtner, C., McLaughlin, J., Drotar, D., & Williams, M. (2004). How do primary care physicians manage children with possible developmental delays? A national survey with an experimental design. *Pediatrics*, 113(2), 274-282.
- Taştepe, T., & Akyol, A. K. (2014). Hastanelerde görev yapan çocuk gelişimcilerin çalışma ortamları ile mesleklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 29-54.
- Temel, F., Ersoy, Ö., Avcı, N., & Turla, A. (2005). *Gazi erken çocukluk gelişimi değerlendirme aracı "GEÇDA"*. Ankara: Rekmay Ltd. Şti.
- Theeranate, K., & Chuengchitraks, S. (2005). Parent's Evaluation of Developmental Status (PEDS) detects developmental problems compared to Denver II. *Journal of the Medical Association of Thailand= Chotmaihet Thangphaet*, 88, S188-92.
- Tosun, Z. (2010) İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Belediyeler için Kadın Sığınmaevi, Kadın Danışma Merkezi ve Şiddet Başvuru Hattı Uygulama Rehberi. *İçişleri Bakanlığı yayınları*. ISBN 978-605-363-719-6
- Yalaz, K., & Anlar, B. (1996). *Denver II Gelişimsel Tarama Testi Türk Çocuklarına Uyarlaması ve Standardizasyonu El Kitabı [Turkish Manual for Denver II]*. Ankara: Meteksan
- Yavuz, E.C., Kahraman, Ö.G. (2022). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çocuk gelişimci olmak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 811- 840. DOI: 10.33417/tsh.979999
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yöktez (2023). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> .10.09.2023 tarihinde erişim.
- Yüzügüldü, M. A. (2023). Down Sendromlu Çocukların Gelişimsel Özellikleri, Rehabilitasyon İmkanları ve

Ekip Çalışmasının Çocuk Gelişimcinin Rolü Üzerine Bir Derleme. *Journal of Sustainable Education Studies*, 4(3), 232-242.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

Bu çalışmanın yazarı, Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Etik Kurulu'nun tarih 31.10.2023 sayı 628165 ile etik kurul izin belgesi almış olduklarını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazarı, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazarı kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
